

Slik kan skolen jobbe med mål, kriterier og kjennetegn

– en VFL-anbefaling [fra](#) ressurspersonene på Nordmøre

1. **Øk kunnskapen om lov og forskrift** i hele kollegiet. Les eller gå gjennom hovedpunktene i [forskrift til opplæringsloven](#), jobb gjerne i team og reflekter gjerne rundt spørsmål som f.eks.
  - «Undervisvurdering skal brukes som redskap i læreprosessen. Hvilken innvirkning har dette på min praksis?»
  - «Elevene har rett til å bli kjent med målene for opplæringen og hva som vektlegges i vurderingen. Hvordan sikrer jeg at elevene kjenner målene?»
  - «Hvordan kan jeg tydelig formidle intensjonen med aktiviteten og vurderingen ovenfor elevene?»
2. **Jobb med læreplanen jevnlig.** Målene som elevene skal arbeide mot skal være koplet til læreplanverket og kompetansemålene.
  - Videoforedraget om [lokalt læreplanarbeid og vurdering](#) – kan være en god «oppfrisker» og grunnlag for å jobbe med problemstillinger som:
    - i. *Hvordan sikrer vi at læringsmålene er koplet til læreplanverket og kompetansemålene? Og videre – hvordan kopler vi opplæringen til målene?*
    - ii. *Hvordan forstår vi kompetansebegrepet. Hva legger vi å «utvikle kompetanse»?*
    - iii. *Hva betyr det å lese læreplanen både på langs og på tvers?*
      1. *Fra formål, via hovedområder, grunnleggende ferdigheter til kompetansemålene*
      2. *Med øyne for progresjonen gjennom trinn – verb (enkle, krevende), kontekst (nært, fjernt), kvalitet (nasjonale kjennetegn på måloppnåelse 10. trinn).*
  - Henning Fjørtoft har en rekke videoforedrag. anbefaler spesielt foredraget «Baklengs planlegging» og «operasjonalisering av kompetansemål». Noen av Fjørtofts [videoforedrag](#) er samlet på denne linken. Se foredrag og reflekter sammen med team/kolleger.
3. **Målene** som elevene skal arbeide med skal forankres i Kunnskapsløftet og lokale læreplaner. Vi jobber med mål og tilbakemeldinger i ulike tidsspenn, Olga Dysthe skiller mellom tre slike tidsspenn, det lange, det mellomlange og det korte. Les Dysthes artikkel [«Klasseromsvurdering og læring»](#). Denne artikkelen tåles å bli lest mange ganger, da den knytter teori, forskning og praksis veldig godt sammen! La hele personalet lese den på nytt, og kjør en systematisk I-G-P på innholdet – gjerne med utgangspunkt i et felles utsagt som f.eks.
  - «Dette mener jeg er hovedpunktene i Olga Dysthes artikkel ...»
  - «I lys av ny læring etter lesingen vil jeg nå prøve å ...»

Tydelige mål kan kommuniseres som timens mål, dagens mål, ukens mål eller periodemål. Disse skrives på planer, tavlen eller på en vegg – og selvfølgelig holdes aktuelle gjennom kontinuerlig samtale og dialog med elevene. Målene skal bære preg av å være læringsmål – ikke aktivitetsmål eller gjøremål. Det er viktig at man formidler målene slik at elevene *forstår* hva de skal lære, hva som er intensjonen med aktiviteten.

Det viktigste er ikke hvor målene skrives, men at de kommuniseres og visualiseres tydelig for elevene. Husk alltid formuleringen i prinsipp 1, **elever lærer bedre når de forstår hva de skal lære og hva som er forventet av dem**. Elevene må hele tiden bli minnet om hva de skal lære, og som lærer bør man forvise seg om at elevene faktisk forstår hva de skal lære. Det er ikke alltid nok «å vite».

I [videoforedraget «Fra mål til mening»](#) snakker Henning Fjørtoft om læringsmål. Om dere ikke har anledning til å se hele foredraget, start i del 2 på det 19 minuttet under sliden «Hva er et læringsmål?» Legg spesielt merke til hvordan han søker å løfte vår tenkning rundt målformuleringer, fra de små «nedbrutte» og fragmenterte timesmålene til større sammenhenger i tverrfaglighet og samarbeid. «Kan et spørsmål være et læringsmål?» spør han tilhørerne – og siden snakker han om såkalte «**BIG QUESTIONS**» («Hva kjennetegner et samfunn?», «Hva er forskjellen mellom hinduismen og buddhismen?») og «**RIKE OPPGAVER**» (Lag en musikal med handlingen fra norrøn tid) som strategi for å synliggjøre læringsmålene for eleven. Legg også merke til hvordan han presenterer elevenes ulike tankemønstre og skiller mellom læringsorienterte mål, prestasjonsorienterte mål og unnvikelsesmål.

Se hele eller deler av filmen – reflekter og snakk med kolleger!

- **Bruker du tydelige mål?** Spørsmål til refleksjon rundt egen praksis – samtaler, veiledning eller egenrefleksjon:
  - I hvilken grad tror du at alle dine elever kan nå målene for opplæringen? Hva er det evt som hindrer dem i det? Begrunn.
  - Hvordan vet du at elevene har forstått hva de skal lære?
  - I hvilken grad hjelper din vurderingspraksis elevene i å lære bedre og å nå målene sine?

4. **Kriterier og elevinvolvering** – forventninger til prestasjon/oppgave, kjennetegn på godt arbeid, best practice, suksess-kriterier. Kjært barn har mange navn. Hovedpoenget er å tydelig vise for elevene hva som kjennetegner et godt arbeid eller et godt resultat. Stikkordet er å «ikke sende elevene ut på leting alene i mørket», men å modellere for dem. Når en elev vet hva som kjennetegner et godt arbeid, vil det bli enklere å justere eget læringsarbeid og egen prestasjon.

I den helt nye filmen fra [Hommelvik ungdomsskole](#) ser dere hvordan naturfagslæreren bruker det beste fra elevenes forrige arbeid til å skape et *prakteksempel av en naturfagsrapport*. På bakgrunn av dette utarbeider elever og lærer i fellesskap vurderingskriterier for nye oppgaver.

Dersom elevene er med på å komme med forslag til kriterier, vil de føle et større eierskap til dem. Noen kriterier kan brukes om igjen i flere fag. Eksempler på dette kan for eksempel være kriterier for en muntlig presentasjon. For å få elevene med på å komme med forslag bør læreren på forhånd ha planlagt hvilke kriterier som er ønskelig å knytte til en oppgave. Da vil det bli lettere å supplere elevene dersom de har utelatt viktige kriterier. Pass på at dere ikke har for mange kriterier på en gang. Velg ut de viktigste – og gi kun tilbakemeldinger på dem!

Det er viktig å huske at elevene ikke alltid bør være med på å utviklingen av kriterier og at det ikke alltid må være kriterier for alt. Det er lurt å prøve seg frem på noen oppgaver før man overfører metoden til andre fag og oppgaver. Slik foreslår Udir [hvordan man kan involvere elevene](#) i å lage kriterier. På denne siden ligger også linken til en film om mål, kriterier og egenvurdering i norsk på 6. trinn.

- **Bruker du kriterier og kjennetegn?** Spørsmål til refleksjon rundt egen praksis – samtaler, veiledning eller egenrefleksjon:
  - Hvordan vet dine elever hva som forventes av dem?
  - Hvordan vet dine elever hva du legger vekt på når du vurderer arbeidene eller prestasjonene deres?
  - Når viser du til kriterier og kjennetegn i samtale med elevene? (før elever starter et arbeid, underveis i elevens arbeid, eller etter at arbeidet er ferdig?)

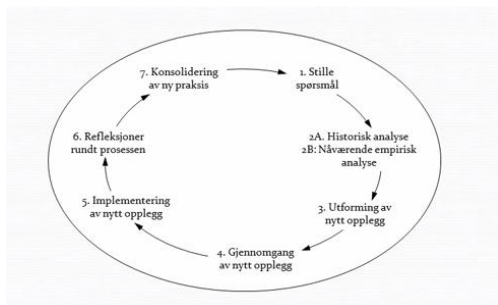
5. Kjennetegn på måloppnåelse - er et vel diskutert tema. Hvordan kan eleven vite hvor han står i sin læringsprosess? Hvor er min prestasjon i forhold til prakteksempellet/beste praksis? Les mer om dette på [denne siden](#) om mål, kriterier og kjennetegn.

Merk dere spesielt følgende uttalelse: *Det vil ikke være hensiktsmessig å bruke nivådelte kjennetegn i alle lærings- og vurderingssituasjoner. I arbeid med mindre oppgaver kan det være vel så hensiktsmessig å definere spesifikke kriterier som sier noe om krav til for eksempel form og innhold. Et annet alternativ er å vise eksempler på lignende oppgaver som er vurdert tidligere.*

Dette henger nært sammen med prinsippene 2 og 3 som sier at eleven lærer best når de får tilbakemeldinger om kvaliteten på arbeidet eller prestasjonen og råd om hvordan de skal forbedre seg. Neste VFL-anbefaling -vil ta tak i dette.

Å undre seg over egen praksis

- aksjonslæring som metode i skolebasert kompetanseutvikling

En lærings sirkel fra å forske i og analysere egen praksis, via utforming, utprøving og evaluering av nye undervisningsopplegg/tiltak, til implementering, refleksjon rundt prosess og konsolidering av ny praksis. Slik har forskningen vist at lærere lærer best. I den nasjonale satsingen «vurdering for læring» blir skolebasert kompetanseheving vektlagt veldig lite i forhold til læring i nettverk fra direktoratets side. Dessverre!

Erfaringene fra pulje 4 viser nemlig at det er suksessfaktor nummer 1 i skolenes utviklingsarbeid. Hvordan sikrer vi at **det skjer noe** ute i skolene mellom hver nettverkssamling og hver kursdag? Det er en lederoppgave å sikre kontinuerlig arbeide i en utviklings- og endringsprosess. Aksjonslæring som metode er et viktig verktøy for å oppnå mål.

Aksjonslæring kan beskrives som en læreprosess hvor kolleger i en organisasjon iakttar og reflekterer over sine egne erfaringer på en systematisk måte og prøver ut nye tiltak. Ideen er at man arbeider med kontinuerlige selvutviklings- og refleksjonsprosesser sammen med andre. Tom Tiller sier det slik: Aksjonslæring er en kontinuerlig lærings- og refleksjonsprosess støttet av kollegaer der intensjonen er å få gjort noe" ... med sikte på å forandre situasjonen til noe bedre. [Les mer om AKSJONSLÆRING som metode her.](#)

I tillegg ligger det tre gode foredrag av May Britt Postholm v/PLU/NTNU på YouTube:

- [Aksjonslæring - en metode for læreres læring](#) (14 min)
- [Hvordan registrere om utvikling av undervisning går i riktig retning?](#) (18 min)
- [Hvordan lærere lærer](#) (13 min)

På neste nettverkssamling i fylkesnettverket for «vurdering for læring» i Molde, 25. februar 2015, vil vi få høre professor Halvor Bjørnsrud fra Høgskolen i Buskerud og Vestfold snakke om skolebasert kompetanseutvikling. Skoleledere inviteres til å delta – [link til påmelding her.](#)

Gå i gang!

På bakgrunn av dette vil vi sterkt oppfordre skolene til å ta i bruk aksjonslæring som metode i utviklingsarbeidet. Det er fullt mulig å begynne i det små, og vi som er ressurspersoner står parate til å veilede dere!

Helt til slutt: Husk at styrt kommunikasjon – tydelige oppgaver og problemstillinger, tidtaking, turtaking, lytting, sekretær/notering, I-G-P er suksessfaktorer når man skal lære i fellesskap. Pass på at alle stemmer blir hørt!

Hilsen ressurspersonene i VFL Nordmøre!

Eva Berg – Aure

Hilde Patterson – Rindal

Britt Gikling – Sunndal

Marita S. Vaagland – Halså

Elin Kanck Lorentzen – Averøy, Kristiansund og Smøla